

STURE PALMGREN:

Nödvändiga systemförändringar

Moderaternas nye gruppleddare i Stockholms stadshus, Sture Palmgren, presenterar sin syn på moderat kommunalpolitik och borgerligt samarbete. Systemförändringar är nödvändiga men de tar tid att genomföra. Det viktigaste är att ange hur de skall genomföras och i vilket tidsperspektiv. Politikermakten måste begränsas så att medborgarnas integritet och frihet inte kränks. Men i fråga om de områden över vilka politikerna skall bestämma måste deras makt återupprättas. I dag gäller det politiska beslutsfattandet så vida områden att de ofta tappat överblicken och kontrollen. Alltför viktiga beslut fattas i realiteten i förvaltningar och byråkratier. Artikeln ingår i SvT:s serie om moderat kommunalpolitik. Tidigare artiklar har varit införda i 1984:4, 5-6 och 7.

Sture Palmgren är gatuborgarråd i Stockholm.

När jag som nyvald gruppleddare i Stockholms stadshus tar till orda i SvT:s artikelserie om moderat kommunalpolitik gör jag det från en delvis speciell position. Till skillnad från flertalet andra kommuner har Stockholm valt att behålla sitt traditionella samlingsstyre.

Moderaterna har en ovanligt stark ställning i Stockholm. Av fullmäktiges mandat innehas 41 av (s), 34 av (m), 11 av (vpk), vardera 6 av de båda mittenpartierna och 3 av Stockholmspartiet. Av stadens nio borgarråd kommer fem från socialdemokraterna och fyra från moderaterna.

Samlingsstyret har genom åren genererat ett hyggligt arbetsklimat mellan partierna. Till detta bidrar måhända också det faktum att socialdemokraterna många gånger intar ett ganska sakligt förhållningssätt under John-Olle Perssons ledning. Emellertid har inslagen av ideologiska övertoner blivit allt starkare efter det senaste valet, i all synnerhet inom bostadspolitiken som socialdemokraterna nu övertagit ansvaret för.

Begränsa politikermakten

Utgångspunkten för all vår politik – oavsett om det är i kommun, landsting eller riksdag – måste vara det faktum att svenska medborgares personliga frihet är starkt begränsad. Vårt enskilda ansvarstagande har ersatts med politiskt beslutsfattande på allt fler områden.

Barnfamiljerna är helt beroende av kommunens insatser för barnomsorg. Nästan alla skolbarn är hänvisade till den offentliga skolan. Möjligheten att välja bostad efter behov och önskemål är starkt begränsad för de flesta. Lands-

tingen har nästintill monopol på hälso- och sjukvården. På ålderns höst är det kommunens servicehus som gäller.

Det är denna nästan totala brist på valfrihet som är den djupare innebörden av vår kritik mot den offentliga sektorns storlek. Och denna kritik är sannerligen ingen klyscha. Det finns överhuvudtaget inget annat land i den fria delen av världen med en större offentlig och skattefinansierad sektor av samhällsekonomin. Kraven på ökad frihet för den enskilde, ökad enskild service och tjänstesektor, sänkt skattetryck och mer begränsad offentlig sektor är därför olika sidor av samma sak.

I tidningsintervjuer efter valet till gruppledare valde jag att sammanfatta min politiska ambition med devisen "Begränsa politikernas makt". Det är emellertid viktigt att slå fast att det inte bara handlar om att avgränsa det politiska, kollektiva beslutsfattandet i samhället så att inte medborgarnas integritet och frihet kränks. Det handlar också om att återupprätta de folkvaldas makt över det område som blir kvar, dvs det område där vi är överens om att ha en gemensam styrning.

I dag är politikerna trängda från flera håll samtidigt. Det politiska beslutsfattandet har blivit så vidsträckt att de folkvalda riskerar att tappa överblicken och kontrollen. Alltför många beslut fattas i förvaltningar och byråkratier. Politikerna riskerar att förvalta verksamheterna istället för att styra dem. Också intresseorganisationernas ökade krav på politiskt inflytande skapar ett allt allvarligare problem för folkstyret.

Behovet av systemförändringar

Som moderater måste vi vara beredda att ta politisk ledning för att åstadkomma de förändringar som är nödvändiga. Detta förutsätter att vi kan frigöra oss ifrån ett invariant synsätt. Vi måste ha modet både att ifrågasätta det som aldrig tidigare ifrågasatts och förändra det som gått fel.

Kommunalpolitiker har ibland en tendens att avsvära sig ansvar med hänvisning till "statens styrning av kommunernas verksamhet". Givetvis finns ett sådant beroende av statsbidrag och beslut på riksnivå. En ändrad familjebesättning är tex en förutsättning för mer genomgripande förändringar av barnomsorgen. Väldigt mycket kan emellertid – som Sven Lindgren också påpekat i Svensk Tidskrift nr 5–6/1984 – avgöras av kommunalmännen själva.

Vårt enskilda ansvarstagande har ersatts med politiskt beslutsfattande på allt fler områden.

Istället för att fransäga sig ansvar måste moderata kommunalmän analysera de kommunala verksamheternas mål. Mål för den kommunala verksamheten och servicen måste ställas upp, så som Joakim Ollén förtjänstfullt belyst. Utifrån dessa mål måste verksamheten nogt genomlysas och förslag till förändringar utarbetas.

Detta innebär att många kommunala verksamheter bör ifrågasättas i sin helhet. Hit hör tex kommunal bostadsförmedling eller kommunal konsumentupp-

lysning – det senare kostar 25 Mkr om året bara i Stockholm.

Det räcker heller inte med att slå sig till ro med förslag om avgift på boklån, enhetstaxa i barnomsorgen och städning på entreprenad. Detta är på sin höjd symbolfrågor för en politik med moderat inriktning. Det är emellertid nödvändigt att se till verksamheterna i sin helhet.

Det handlar om att föra en diskussion om de kommunala bostadsföretagens totala omfattning och inte enbart om att nu sälja några enstaka fastigheter. Det handlar inte om att ge en ny skola tillstånd att bedriva verksamhet utan om att söka föra över resurser från den offentliga skolan till fristående alternativ. Det handlar inte om att släppa in en privat byggherre bland de allmännyttiga bostadsföretagen, utan om att sälja hela markområden och genom exploateringsavtal avlasta skattebetalarna höga exploateringskostnader.

Samtidigt som det är viktigt att inte hemfalla åt ett kameralt betraktelsesätt med besparingar enligt "osthyvelsprincipen" som enda arbetsmetod finns det anledning att varna för enbart djärva, nyliberala svep över de kommunala verksamhetsområdena i en iver att "visa musklerna". Stor omsorg måste läggas ned på att utarbeta konkreta förslag som är så väl förankrade i verkligheten att de kan genomföras den dag partiet kommer i majoritet. Det finns områden där förändringar kan genomföras ganska snart. Det är emellertid ofta så att genomgripande förändringar både är tekniskt svåra och tar tid att genomföra. Det är då viktigt att kunna visa *hur* de skall genomföras och i vilket tidsperspektiv. Vi får inte medverka till onödigt oro hos perso-

nen eller försämrade arbetsmöjligheter. Detta är ett ansvar som vi moderater måste ta för att våra förslag skall bära också efter valet 1985 och motsvara de krav som våra väljare har rätt att ställa.

I alla genomgripande strukturdiskussioner måste tidsaspekten lyftas fram. Mycket av bråken kring de interna diskussionerna om landstingens framtid sammanhänger enligt min uppfattning med att man inte gjort tidsperspektiven klara för sig.

Likaså är det klokt att börja i "rätt ända" när man försöker ändra den offentliga sektorns omfattning och struktur. Den offentliga sektorns andel av BNP har fördubblats under de senaste 20 åren. Det mest angelägna kan då inte vara att i första hand attackera sådana verksamheter som även vi själva fann acceptabla för tjugo år sedan. Att avgiftsbelägga skolmåltiderna i grundskolan eller införa lärarlösa lektioner är kortsiktigt. Istället bör man i första hand se över de senaste årens många nya verksamheter.

Givetvis skall inte allt som tillkom före 1960-talet vara undantaget från diskussion och ifrågasättande. Ändå finns det goda skäl för antagandet att ansträngningarna främst bör inriktas på den enorma expansion och serviceutökning som har ägt rum under de senaste decennierna.

Att inte nu föreslå genomgripande systemförändringar i den offentliga sektorn skulle vara att underkänna decenniernas höger- och moderatpolitik.

Borgerligt samarbete

Även om det i Stockholm finns många

frågor där de borgerliga partierna är oeniga har moderaterna, centern och folkpartiet gemensamma värderingar som kan ligga till grund för ett borgerligt styre. Vi kan i många frågor skriva gemensamma beslutsförslag i nämnder och styrelser och i kommunfullmäktige. Detta kan ske utan att något av partierna behöver ge vika från sin politiska uppfattning.

Direkta kompromisser i politiska ställningstaganden mellan de borgerliga partierna blir en nödvändighet först vid ett borgerligt maktövertagande i Stockholm. Med hänsyn till den värdegemenskap som finns mellan de tre borgerliga partierna tror jag att det idag räcker med att vi har ett gemensamt politiskt agerande i de frågor där vi redan är överens.

Jag vill varna för onödig försiktighet för att driva de moderata profilfrågorna i rädsla för att de skulle skapa irritation hos de två andra borgerliga partierna. I stället tror jag att det är nödvändigt att vi för väljarna klart markerar vad vi tycker och tänker i olika sakfrågor.

Samarbete mellan de borgerliga partierna måste självfallet bygga på ömsesi-

dig respekt och förståelse för andras åsikter. Oavsett ett partis storlek kan aldrig en uppfattning eller åsikt negligeras. Däremot är det självklart att resultatet av en förhandling i olika sakfrågor mellan olika partier måste stå i relation till partiernas styrka. Det vore fel mot de väljare som röstat på de borgerliga partierna att inte i förhandlingar ta hänsyn till på vilket parti flest antal väljare röstat.

Man bör i första hand se över de senaste årens många nya verksamheter.

Moderata samlingspartiet har blivit det dominerande borgerliga partiet i stockholmspolitiken. Mot den bakgrunden är det självklart att vi som moderater inte kan ingå i ett gemensamt borgerligt styre som inte i huvudsak präglas av moderat politik.